Vide R.N.I. No. Pun-Pun 2002/8323

ASR/0001/2024/26

ੴ

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।।

ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਚੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ

ਭੇਟਾ: 25/-

D.O.P. 15 Nov. 2025

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਅੰਕ: 166

ਧੰਨ ਧੰਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ
350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ
ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ
(ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਧੰਨ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ

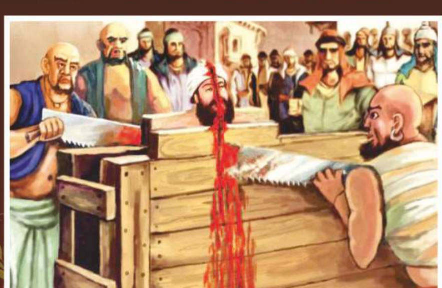

ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ

ਧੰਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਜੀ

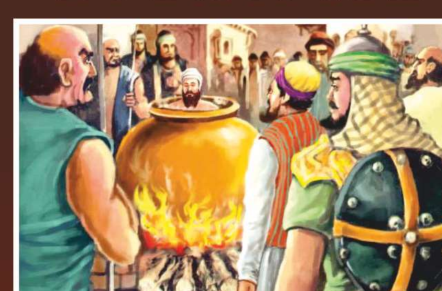

350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 17 ਸਤੰਬਰ, 2025 ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਯਾਤਰਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ ਚੋ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 25 ਅਕਤੂਬਰ, 2025 ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਮੂੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ 26 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ ਉਪਰੰਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦੀ 12 ਵੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੋਂ ਭਾਈ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਿਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮੂੰਹ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹੋਰ ਪਤਿਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

1

2

4

3

5

6

7

1-2. ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸ਼ਸ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, 3. ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਮੈਂਟੋ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 4. ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, 5. ਗਿਆਨੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਥਾ ਵਾਚਕ, 6. ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦੀ 12ਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੋਂ ਭਾਈ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, 7. ਭਾਈ ਸਿਮਰ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

Asr. G.P.O.No. PB0001/ 2024-26

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।।

ਅੰਕ-166ਵਾਂ (2025)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

E-mail : sifitsalah@yahoo.com
Website : www.bibikaulanjibhalaikendertrust.org

ਸਰਪ੍ਰਸਤ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਟਲ

ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡੀ ਸੀ)

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ), ਭਾਈ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੰਮਾ ਭੈਣ ਜੀ), ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਸ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ), ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਡਵੋਕੇਟ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ

ਸਲਾਹਕਾਰ
ਸ. ਟਹਿਲਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ
ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿਸੰਗ ਸਭਾ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ (ਰਜਿ.)
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਫਤਰ

ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026 ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਚੰਦਾ

ਦੇਸ਼		ਵਿਦੇਸ਼	
ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	150 ਰੁ.	ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	1200 ਰੁ.
2 ਸਾਲ ਲਈ	300 ਰੁ.	2 ਸਾਲ ਲਈ	2400 ਰੁ.
5 ਸਾਲ ਲਈ	600 ਰੁ.	5 ਸਾਲ ਲਈ	4800 ਰੁ.
ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	2400 ਰੁ.	ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	19200 ਰੁ.

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ

ਦਫਤਰ: **ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ**, ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ (ਟਰੱਸਟ)
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਰੋਡ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-143006 ਫੋਨ : 98765-25850

ਤਤਕਰਾ

- ਸੰਪਾਦਕੀ 4
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਲ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ 5
- ਸੀਸ ਮਾਰਗ ਯਾਤਰਾ 12
- ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ 17
- ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ 18
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ? 19
- ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ 27
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਛੋਹ ਅਸਥਾਨ 28
- प्यार भरे स्वालों के दरगाही जवाब 33
- धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी जीवन कथा 36
- An Embodiment of Compassion and Generosity 42
- Baba Makhan Shah Lubana Ji 43

ਨੋਟ : ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। *-ਸੰਪਾਦਕ*

ਸੰਪਾਦਕੀ...

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਤਾਰੀਖ 25 ਨਵੰਬਰ, 1675 ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਪਲਟਾਊ ਤਾਰੀਖ। ਇਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਵਾਪਰੇਗੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਸਰੂਪ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੱਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਥਾਨ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪੱਤ ਬਚਾਅ ਲਈ। ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕੌਲ (ਬਚਨ) ਨਿਭਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਤਨ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਕੈਸੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੋਇਆ, ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੋਇਆ। ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਹ ਕੰਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਬਰ ਵੀ ਕੁਰਲਾ ਉੱਠਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕਿਵੇਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਮੌਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ ॥੧੬॥ *(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)*

ਪਰ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ ਕਰਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਆਪਣਾ ਮਨ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਪਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੰਦਗੀ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਅਡੋਲਤਾ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਯੋਧੇ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਅੱਗੇ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਹ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਚੀਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਸੱਚੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਕਿਤੇ ਇਹ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਦੁਬਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਤੇ ਅੱਜ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਹਰ ਕਾਰਜ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਕਿਰਿਆ ਨਿਰਮਲ ਭਉ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਚੁ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥੯॥੨੯॥ *(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)*

ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿ ਇਹ 350 ਸਾਲਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੁਭਾਗ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

—ਸੰਪਾਦਕ

350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰਪੁਰਬ (ਸ਼ਤਾਬਦੀ) ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਲ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਤਾਰਾ (VCD 380)

—ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ)

ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਧਨਹਿ ਕਿਆ ਗਾਰਵੁ ਦਿਜਇ ॥
ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਲਖ ਬਾਹੇ ਕਿਆ ਕਿਜਇ ॥
ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਧਿਆਨ ਅਨਨ ਪਰਿ ॥
ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਸੁ ਸਚਹ ਘਰਿ ॥
ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੈ ਦਾਸੁ ਭਟੁ ਬੇਨਤਿ ਕਹੈ ॥
ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਹਿ ਧਰੈ ਸੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹ ਥੇ ਰਹੈ ॥੩॥੭॥

(ਅੰਗ ੧੩੯੯)

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਗਜ ਕੇ ਆਖੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਜਾ ਤੂ ਮੇਰੈ ਵਲਿ ਹੈ ਤਾ ਕਿਆ ਮੁਹਛੰਦਾ ॥

(ਅੰਗ ੧੦੯੬)

ਦਾਸ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਦਾਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਕੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਈਏ। ਸਾਂਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਡੀਆਂ ਵੀ ਬੈਟਰੀਆਂ ਇੱਥੋਂ ਚਾਰਜ ਹੋ ਜਾਣ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਹਨ?

ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ ॥

(ਅੰਗ ੫੬੨)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆ ਜਾਈਏ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਲੈਣ, ਆਓ! ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੰਕਤੀ ਪੜ੍ਹੋ:

ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਲਖ ਬਾਹੇ ਕਿਆ ਕਿਜਇ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੯੯)

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸਮਾਂ। ਵੇਖ ਲਓ, ਇੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਜਿਧਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕੀ ਆਇਆ ਕਿ ਛੋਟੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਅਸਾਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦਿਮਾਗ ਇਧਰ ਆ ਗਿਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀ, ਹੋਰ ਸਭ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਹ ਲਫਜ਼ ਦਾਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਲਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੀ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਿਸਟਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਔਖੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕ ਲਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸਰ (ਜਿੱਤ) ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਛੋਟੇ ਰਾਜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਰਾਜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ ਮੁਖੀ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਹੈ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਿਖਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਜੁਰੱਅਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕ ਲਵੇ। ਇੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਫੁਰਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵੀ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤੋਗੇ। ਵੱਡੇ ਕੌਣ? ਪਹਿਲੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜੇ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ, ਅਕਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਲਗਾਏ ਹਨ ਪਰ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤੋਗੇ ਔਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਰਨ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੋਲੇ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ? ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਟੂਣੇ ਇੰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਉੱਥੇ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਕਈ ਕੋਟਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੂਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਚ।

(ਅੰਗ ੨੭੬)

ਸਮਝ ਲੈਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਉਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ, ਨਾ ਅਕਬਰ ਨੂੰ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਧਰ ਫੁਰਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਮ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਵੀ। ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਉੱਠਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ। ਇਹ ਮਹਾਂ ਰਾਏ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ, ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਹਮਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨੇ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅਸਲਾ, ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦਿਓ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇੰਨਾ ਖੁਸ਼, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇੰਨੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਡੂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਹੈ। ਜੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਹਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਇੰਨਾ ਮਹਾਂਬਲੀ ਹੈ, ਹਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭੈਅ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇੰਨਾ ਮਹਾਂਬਲੀ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅਸਲਾ, ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪੁੱਤਰ, ਤੇਰਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਉੱਥੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ

ਕਰ ਸਕੇ, ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ? ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰਾਜਾ ਰਾਜਪੂਤ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇੱਕ ਹੱਲ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ। ਧੀਏ, ਕੀ ਹੱਲ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਜ਼ਿੱਦ ਫੜੀ ਹੈ, ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਰਤ? ਅਸਾਮ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਜਾਣ। ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁੱਤਰ, ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਜਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਮ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਣਗੇ? ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਤਿ ਬਚਨ। ਮੈਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਪਤਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਣ। ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਭੇਜ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਰੋਕ ਲਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਨਿਕਲੋ ਪਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਵੇਖੋ, ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕਿ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਝ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਾ ਲੈਣ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ:

ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਲਖ ਬਾਹੇ ਕਿਆ ਕਿਜਇ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੯੯)

ਜਿਸੁ ਪਾਪੀ ਕਉ ਮਿਲੈ ਨ ਢੋਈ ॥
ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੧)

ਇਹ ਲਾਭ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ। ਇਹ ਲਾਭ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਭੇਟਾਵਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਸਾਮ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਅਤਿ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਅਕਬਰ ਵਰਗੇ ਵੀ ਅਸਾਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਆਪ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੋ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੋ। ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ? ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੋ, ਅਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੋ,

ਅਸਾਮ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਕੀ ਭੇਜਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼। ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪੈਣ। ਹੁਣ ਵੇਖਿਓ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਹਨ? ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਸਾਮ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨਾਲ ਚਲੇ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਏ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਚੱਲ ਪਏ। ਅਜੇ ਚਲਿਆਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖਬਰ ਆਈ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜਿਧਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉੱਧਰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸਖੀ ਮਿਲਹੁ ਰਸਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੁ
ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨੁ ਆਇਆ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੭੬੪)

ਹੁਣ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਗਾਂਵਾਲੀ ਹੈ।

ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ ॥
ਪਟਨਾ ਸਹਰ ਬਿਖੈ ਭਵ ਲਯੋ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਕੁਦਰਤੀ ਜਿੱਥੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਵੀ 350 ਸਾਲ ਗੁਰਿਆਈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਵਲੋਂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਾਲਕ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਫਲਾ ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਦਰਿਆ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ, ਉਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਭ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਗਾਇਆ। ਉੱਧਰ ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਫੌਜਾਂ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਬੰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ, ਅਸਾਮ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਾ, ਕੀ ਕੀਤਾ? ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਇਲਮ, ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ, ਸ਼ਕਤੀਓ ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿਓ। ਜੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤਬਾਹੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ, ਘੰਟਾ, ਦੋ ਘੰਟੇ, ਕਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਅੱਜ ਮਾਣ ਕਰਿਓ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ? ਸਾਹਮਣੇ ਕੌਣ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਓ :

ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ
ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥੪॥੧੧॥

(ਅੰਗ ੬੧੧)

ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਅਮੀਰ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਕਲਾ, ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਕਲਾ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੌਣ ਹਨ? ਸਰਬ ਕਲਾ। ਜਿੱਥੇ ਸਰਬ ਕਲਾ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। **ਇਹ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।**

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਇਲਮ, ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਇੱਕ ਧੋਬਣ ਨਿਤਾਈ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੈੱਡ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਇਲਮਾਂ ਦੀ ਮਾਹਰ, ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਬਾਤ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ। ਇਹ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਧੋਬਣ ਨਿਤਾਈ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਾਂਹ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਅੱਗੋਂ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੀਰ ਵੀ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੇਖਾਂਗੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਔਰ ਦਾਸ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਇਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਸਾਖੀ ਲਿਖਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉੱਡ ਕੇ ਆਈ। ਇੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਤੁਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਹ ਨਿਤਾਈ ਧੋਬਣ ਉੱਡ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਦਰੱਖਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ, ਉਸ ਪੀਰ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੱਥਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਰ੍ਹੇ ਡਿੱਗਾ। ਦੂਜੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ ਡਿੱਗਾ। ਇਹ ਪੱਥਰ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਦਰੱਖਤ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਘੁਮਾਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੀ ਘੁਮਾਈ ਹੈ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਬੱਸ ਉਹ ਧੋਬਣ ਨਿਤਾਈ ਜਿਹੜੀ ਉੱਡ ਕੇ ਆਈ, ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਬਣ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੌਣ ਹਨ?

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਹ ਫਿਰ ਸ਼ਰਨ ਡਿੱਗੀ, ਬਖਸ਼ ਲਓ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਮਾਂ ਵੱਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਅਮੀਰ ਹੋ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਓ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਲ ਕਰ ਲਓ, ਉਸ ਦੇ ਬਣ ਜਾਓ। ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਧੋਬੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕਲਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਇੱਥੋਂ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ

ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਵੇਖੋ, ਦਾਸ ਹੈਰਾਨ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਧੋਬਣ ਨਿਤਾਈ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਫੇਲ। ਫਿਰ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਰਨ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਵਰਨ ਦੇਵਤੇ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ। ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੀਰ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਵਰਨ ਦੇਵਤਾ ! ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਰਮਜ਼ ਸੁੱਟੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ, ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਰਮਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਰਾਜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ। ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਲਗਾਓ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਚਲੀਆਂ ਜਾਣ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ। ਜਿੰਨੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਸੀ ਰਾਜਪੂਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਮੂਰਖ ਹੈਂ, ਐਵੇਂ ਇੱਕ ਪੀਰ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਲਕੇ ਲਫਜ਼। ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੇ ਵਰਨ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਉਸ ਨੇ ਦਰਿਆ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਜਿਹੜੇ ਉੱਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ। ਰੱਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ। ਰਮਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ। ਰਮਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਮੰਨ ਗਏ, ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਬਚ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ ਭੈਅ ਵਿੱਚ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਏ, ਉੱਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ, ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ। ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ, ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੀਰ ਆਏ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਡੀ ਚਲਦੀ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਦੇਵੀ, ਮਦਦ ਕਰੋ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਵਿਕ ਜਾਓਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵੀ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ? ਓ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਹਨ, ਇਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨੌਂਵਾਂ ਰੂਪ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਸਾਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਵੇਖੋ, ਕੌਣ ਹਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ
ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥੪॥੧੧॥

(ਅੰਗ ੬੧੧)

ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੀ

ਹਾਂ, ਇੱਥੇ ਤੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਇੱਕੋ ਕੰਮ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਨ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈ। ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ। ਸਹੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਆਇਆ? ਮੈਂ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਸ਼ਰਨ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂ। ਭੇਟਾਵਾਂ ਲਈਆਂ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ। ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ। ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਲਫਜ਼ ਬੋਲੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਖਾਈਆਂ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਮੇਰੇ ਔਗੁਣ ਬਖਸ਼ੋ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹੋਗੇ, ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਲਫਜ਼ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਹੋਗੇ, ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ। ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁਗਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਬੜਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੁਗਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਵੀ ਕਰਨੀ। ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ? ਵਾਪਸ ਜਾਓ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ। ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਇਧਰ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਅਸਾਮ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ। ਹੁਣ ਦਾਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਨਾ ਖੜਨਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਨੂੰ ਕਿ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜਨੇ। ਉਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ, ਰਾਜਪੂਤ ਫੌਜਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਤਾਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੈਸਾ ਸਮਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਸੀ ਬਿੱਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਸਾਰੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਐਸੇ ਹਨ, ਜੰਗ ਕਰਵਾਉਣੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਜੰਗ ਜਿਤਾਉਣੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੋ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਠੰਡ ਤਾਂ ਪਵੇਗੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਵਟਾ ਕੇ ਭਰਾ ਬਣ ਜਾਓ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਕੈਸੇ ਹਨ। ਜੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਵਟਾ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜ਼ਰਾ:

ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਨਿੰਦਕੁ ਦੋਖੀ ਬੇਮੁਖ ਤਾਰੇ।

(ਵਾਰ ੨੬, ਪਉੜੀ ੧੯)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਰਾਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਏ ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਔਲਾਦ ਮੰਗੀ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ੧ਓ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੇਖੋ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੈਸੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ।

ਗੁਰ ਜੈਸਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੇਵ॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੨)

—ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਨਾ 16 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਫਰ

ਸੀਸ ਮਾਰਗ ਯਾਤਰਾ

—ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ "ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ" ਪੁਸਤਕ 'ਚੋਂ, ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ : ਬਾਗਪਤ

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜੋਤ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ, ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਤੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਸੀਨੇ ਲਗਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਹਾਂ, ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ ਜੀ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਬਾਗਪਤ ਨਾਮਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਜ਼ਰਤ ਵਾਊ ਦੀਨ ਕੋਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਹਜ਼ਰਤ ਵਾਊ ਦੀਨ ਨੂੰ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਸ਼ੇਖ ਹਜ਼ਰਤ ਵਾਊ ਦੀਨ ਨੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਅਦਬ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਲ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਕੱਟੀ। ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੁੱਚੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਈ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਰਤ ਕੇ ਬਦਲਿਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪੈਂਡੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਥਾਨ ਬਾਗਪਤ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੁੰਡਲੀ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ : ਤਰਾਵੜੀ

ਤਿਆਗ, ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਅਨੁਰਾਗ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਬਾਗ ਪੱਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਕੋਲ ਤਰਾਵੜੀ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਵਾਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੱਪੜ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਧੋਬੀ ਕੱਪੜੇ ਧੋਂਦੇ ਸਨ। ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਨਜ਼ਰ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਓਹਲੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਥਾਂ ਲੱਭਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਝਾੜੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ

ਨਿੰਮੀ ਲੋਅ ਵਿੱਚ ਛੱਪੜ ਕੋਲ ਕੱਪੜੇ ਸੁਕਾਉਣ ਲਈ ਪਾਏ ਹੋਏ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚੱਲ ਉੱਥੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਦਿਖਾਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ, ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋਅ ਕੀਤੀ ਤੇ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਓ। ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਹ ਉਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜਿੰਦ ਵਾਰ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਚਾਦਰ ਕੱਢੀ ਤੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਾਦਰ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ। ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਆਲੂ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਚਾਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿੱਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਦਰ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਭੇਟਾ ਖੁਦ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆਏ ਹਨ। ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੱਤ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਤੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਚਾਦਰ ਉਤਾਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਸੱਤਵੀਂ ਚਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀਆਂ ਭੁੱਬਾ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਕੀ? ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਚਵਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਹੜੀ ਚਾਦਰ ਧੋਬੀ ਦੇਵਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਚਾਦਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ, ਤਰਾਵੜੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਾਵੜੀ ਨਗਰ ਕਰਨਾਲ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 17 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ : ਮਹੁੱਲਾ ਕੈਂਥ ਮਾਜਰੀ, ਅੰਬਾਲਾ

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਤੀਜੇ

ਦਿਨ ਟਾਂਗਰੀ ਨਦੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਥੇ ਜੰਡ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਢੋਅ ਲਗਾਈ। ਫਿਰ ਉੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੈਂਥ ਮਾਜਰੀ ਚਲਾ ਜਾ। ਸੂਰਜ ਢਲਦਿਆਂ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਕੈਂਥ ਮਾਜਰੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿਆ, ਨਾਂ ਸੀ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਦੇਵ ਜੀ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਚਾਦਰ 'ਚੋਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਹੱਲਾ ਕੈਂਥ ਮਾਜਰੀ, ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ : ਪਿੰਡ ਨਾਭਾ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ

ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਭਾ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ (ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ-ਪਟਿਆਲਾ ਸੜਕ) ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਫੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਮਰ 240 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਣਾ। ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਚਾਦਰ 'ਚੋਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਨੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ, ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉੱਚਾ ਥੜ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਥੜ੍ਹੇ ਤੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਚਾਲੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਪੀਰ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਆਯੂ 240 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਣਾ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਣੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਨਾਡਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਪੀਰ ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ

ਕੀਤਾ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅੱਜ ਤੋਂ 40ਵੇਂ ਦਿਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਵੋਗੇ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋਗੇ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਭਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਾ: ੯ ਅਤੇ ੧੦ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਪੜਾਅ : ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਬਿਬਾਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ)

ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪੀਰ ਦਰਗਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਰਾਂਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਕਿ (ਭਾਈ) ਜੈਤਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ। ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਾ। ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਬੜੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਧੰਨ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ, ਪਾਲਕੀ ਸਜਾਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਰੋਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਉੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਆਪ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਏ, ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ। ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲੀ ਭੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿਭ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਨਿਭਾ ਲੈਣਾ। ਕਿੰਨਾ ਜਿਗਰਾ, ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਓ। ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲੇ, ਰੰਘਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ। ਐ ਭਾਈ ਜੈਤਾ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਮੇਰੇ ਤਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ। ਇੱਥੋਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸਜਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਿਬਾਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਪੜਾਅ : ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਿਬਾਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਤੋਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਦਾਦੀ ਜੀ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਜਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਧੰਨ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਅਖੀਰ ਵਾਲੀ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਚਿੱਖਾ ਚਿਣੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਾਂਬੂ ਲਗਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਸਾਂਭ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜਗ ਫੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਿੱਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਿਆ, ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਰਾਏ ਉਦਾਸੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤਨ, ਮਨ ਨਾਲ ਅੰਤਲੇ ਸਵਾਸਾਂ ਤੱਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਪੰਨਾ 11 ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ—

ਇਹ ਮਾਣ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ:

ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ
ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥੪॥੧੧॥

(ਅੰਗ ੬੧੧)

ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਕਲਾ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਰਬ ਕਲਾ ਆ ਜਾਣ ਉੱਥੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਸਭ ਦਾ ਕਰੋ ਪਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲੜ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਟੇਕ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਲੜ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਲੜ ਨਹੀਂ ਛੱਡੋਗੇ ਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੋਵੇ ਫਿਰ ਲੱਖਾਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀਆਂ। ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਹੋਣ ਤੇ ਫਿਰ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਵਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ 350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ। ਸਾਡੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕੈਸੀ ਹੋਵੇ? ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਮਨ ਕੈਸਾ ਵਿਕਿਆ ਹੋਵੇ? ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਕਿਆ ਹੋਵੇ:

ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਲਖ ਬਾਹੇ ਕਿਆ ਕਿਜਇ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੯੯)

***

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

—ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ ਜੀ :-

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਕਵਿੰਜਵਾਂ ਤੇ ਬਵਿੰਜਵਾਂ ਸਲੋਕ :

ਚਿੰਤਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ ॥
ਇਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥੫੧॥
ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥੫੨॥
(ਅੰਗ ੧੪੨੯)

ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ (ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ) ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟਿਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ, ਕਲ੍ਹ ਜਾਂ ਪਰਸੋਂ ਹੇ ਭਾਈ! ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰ ਲੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ।

ਬੰਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਡਰ ਤਾਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਹੀ ਡਰਾਉਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਐਂਵੇ ਡਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਖ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੁਰ ਗਏ।

ਵਾਰੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਚਲੇ ਮਸਾਇਕ ਸੇਖ ॥੪੭॥
(ਅੰਗ ੧੩੮੦)

ਇਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਭਟਕ ਜਾਵੋਗੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਡਰੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਰ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਇਕੱਲੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਵਾਪਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕੋਈ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ (੫੨ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ) ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਡਰਦੇ ਹਨ, ਕੀੜਾ-ਮਕੌੜਾ ਵੀ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਵੀ ਡਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਤੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਨਾ ਆਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਉੱਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰੀ ਅਮਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਕਾਲ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਇਹ ਜਵਾਨੀ, ਇਹ ਸਵਾਸ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੌਤ ਦੇ ਵੱਸ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ।

ਏਹੁ ਜੋਬਨੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਦੇਹ ਪੁਰਾਣੀ ॥
ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਮਰਿ ਜਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਧਿਆਈ ਹੇ ॥੫॥

(ਅੰਗ ੧੦੨੫)

ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਲੜਕਾ ਮਰ ਗਿਆ ਉਸਨੇ ਬੜਾ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰੇ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਰਿਆ ਰਹੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਮਾਈ ਰੋਂਦੀ ਆਈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਗੁਆਂਢਣ ਦਾ ਹਾਰ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਗੁਆਂਢਣ ਹਾਰ ਮੰਗਣ ਆਈ, ਮੇਰਾ ਇਰਾਦਾ ਹਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਬਦੋ ਬਦੀ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਐ ਮਾਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹਾਰ ਗੁਆਂਢਣ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸੀ, ਉਹ ਲੈ ਗਈ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਰੋਣਾ ਗਲਤ ਹੈ।"

ਮਾਈ ਨੇ ਝੱਟਪਟ ਆਖਿਆ, "ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਰੱਬ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਲੈ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਣਾ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ।" ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਬ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਰੋਣਾ ਬੇਸਮਝੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕੀ ਬਸਤੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਾਖੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨੈ ਮਾਥੈ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੮)

ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਹਾਂ ਫਾਲਤੂ ਦੇ ਖਿਲਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ***—ਚਲਦਾ***

ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: **ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਣਾ ਦਾਤ ਟਿਕੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਦਾਤ ਟਿਕੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਵੰਡਦੇ ਰਹਿਣਾ।**

ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਫ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਚੋਟ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ?

(ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਤਾਰਾ)

350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

—ਬੀਬੀ ਹਰਵੀਨ ਕੌਰ (ਗਰੀਨ ਐਵੀਨਿਊ)

ਸੋ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਤਿ ਸਰੂਪਨਾ।

(ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ)

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਵਿਕ ਜਾਓ।

ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਪਾਪ ਸਭਿ ਨਾਸਹਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਇ ਮਿਲਾਈ ॥੧॥
ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ
ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੧੫)

ਹੋਰ ਤਸੱਲੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ? ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖੀਂ ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨਾ ਲੱਭੀਂ। ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸੁਖਦਾਈ ਵੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਾਧਣ ਵੇਲੇ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਲਗਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਲਗਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਕਦੀ ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਬਣੇ ਕਿ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਉਹ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ। ਦੁੱਖ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ 350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਇੰਝ ਮਨਾਈਏ ਕਿ ਧੰਨ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਜੀ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਕਿਤੇ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਸੁਰਤੀ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਸੇ ਹੋਣ। ਦੀਵਾਨੇ ਹੋ ਜਾਓ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਕਦੇ ਰਹੇਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰਿਐ
ਘਰ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ ॥
ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥੧॥

(ਅਰਦਾਸ)

ਇੰਨੀਆਂ ਨਉ ਨਿੱਧੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਗਿਣਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੀਵਾਨੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੋਵੇ:

ਬਲੁ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥ ਮੈ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋਤ ਸਹਾਇ ॥੫੪॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੯)

ਕਿਵੇਂ ਦਾਸ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਦੱਸੇ? ਜਪੁ ਜੀ

ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਤਨੇਮ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ। ਦਾਸ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਵੀਰ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ:

ਸਾ ਰੁਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀ ॥
ਸੋ ਕੰਮੁ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ ॥

(ਅੰਗ ੯੭)

ਵੇਖੋ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੰਭਾਲ, ਸੰਭਾਲ, ਆਪਣੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਘੰਟੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਵੀ ਜਾਓ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਵੇ। ਹੁਣ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ। ਹੁਣ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ। ਸ਼ਬਦ ਲੱਗਾ ਸੀ :

ਸਾ ਰੁਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀ ॥
ਸੋ ਕੰਮੁ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ ॥

(ਅੰਗ ੯੭)

ਜੇ ਨਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਗਰਮੀ ਵੀ ਸੁਹਾਵੀ ਲੱਗੇਗੀ, ਸਰਦੀ ਵੀ ਸੁਹਾਵੀ ਲੱਗੇਗੀ, ਭਾਦੋਂ ਵੀ ਸੁਹਾਵਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਅੱਸੂ ਵੀ ਸੁਹਾਵਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਆ ਗਈ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਸੁਹੇਲੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜੋੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ
ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੧੫)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇੰਨੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ ਕਿ ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਤੁੱਠ ਪੈਣ ਰੱਜ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ, ਰੱਜ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਦਾ ਇਹ ਲਾਭ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਵੀ ਕੱਟਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਰੱਜ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰਦੇ ਵੀ ਕੱਜਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਸੂਲੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨਾ, ਸਾਡੀ ਵੀ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਂਝ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸਾਂਝ ਔਖੀ ਹੈ।

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੯)

ਹਾਂ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝ ਪੈਂਦਿਆਂ ਪੈਂਦਿਆਂ ਔਖਾਪੰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥
ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

(ਅੰਗ ੨੯੩)

ਇਹ ਔਖਾਪੰਨ ਮਿੱਠਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਵੇ। ਦਾਸ ਦੀ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੀ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਘਰ ਨਰਕ ਬਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜੀ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਬਸ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਰਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ

ਸਾਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਨਰਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਬਣਨਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਸਾ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਾ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਡਿੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੀ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੧੧੦੬)

ਉਸ ਦਾ ਨੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨੀਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਬਚਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੩)

ਚੁਪਹਿਰਿਆਂ ਤੇ ਕੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਾਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਧੜ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਇਆ, ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰਕਰਮਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉੱਥੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ, ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਿਹਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੀਪ ਸਿਆਂ, ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਹੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਖਹੁ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ
ਨਿਮਾਣਿਆ ਮਾਣੁ ਦੇਵਾਏ ॥
ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਚਰਣ ਤਲੇ ਤੇ ਊਪਰਿ ਆਵੈ
ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਜਨਾ
ਜਗਤੁ ਆਣਿ ਸਭੁ ਪੈਰੀ ਪਾਏ ॥੪॥੧॥੧੨॥

(ਅੰਗ ੭੩੫)

ਬੱਸ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਵੋ। ਮੋਬਾਇਲ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਤੋੜਦੇ ਹਨ, ਨੀਂਦਰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਸਾਂਝ ਤੋੜਦੇ ਹਨ। ਸਾਂਝ ਨਾ ਘਟੇ। ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ 15 ਪਾਠ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਡਿਊਟੀਆਂ ਹੋਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੇ 5 ਪਾਠ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕਿਉਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੋਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਘੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਘਟਾਉਣੀ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਨਿਤਨੇਮ, ਸਿਮਰਨ, ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾ ਘਟੇ।

ਸਭੇ ਗਲਾ ਵਿਸਰਨੁ ਇਕੋ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੪੩)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨੌਂਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ ਇਹ ਬਚਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਨੇ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਤੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੇ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਬਾਬਾ ਬਿੱਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੀਸ ਕਿਉਂ ਝੁਕਾਇਆ ਹੈ? ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੁੱਤਰ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ- **ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਰਕਸ਼ਕ ਹੋਵੇਗਾ।** ਦੂਜਾ- **ਇਹ ਬਾਲਕ ਪਰਹਿਤ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਾਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪੱਤ ਢੱਕੇਗਾ। ਇੰਨਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।** ਤੀਜਾ ਬਚਨ- **ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੋਰ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਬਾਲਕ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ।** ਚੌਥਾ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦਾਸ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਚੌਥਾ ਬਚਨ- **ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਅਤਿ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖੁਦ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗਾ।**

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 350 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਓ ਕਿ ਭਾਈ ਫੱਗੂ ਜੀ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਮਕਾਨ ਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੀ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਰੱਖਿਆ। ਆਮ ਘਰਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 15 ਫੁੱਟ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਮਿਸਤਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਿਉਂ? ਭਾਈ ਫੱਗੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਣ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨਾ ਉਤਰਨਾ ਪਵੇ। ਗੇਟ ਵੱਡਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗੇਟ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਕਮਰਾ। ਕਮਰੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਹੜੇ ਵੱਲ। ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼। ਦਾਸ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਦਾਈ ਦਾਤੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਬਣ ਜਾਓ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਪ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਬੰਦਾ ਘੱਟ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖ ਲਓ ਕੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ? ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ, ਬੰਧਨ ਕੱਟਣ ਲਈ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।
ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੋ ਸੁਖਦਾਤਾ॥
ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਕਰੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ
ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ॥ ਰਹਾਉ॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ 26-26 ਸਾਲ ਚੌਂਕੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਕੀਰਤਨ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਰਾਜ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਕਸੂਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਹਿਲ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਰਬਖਸ਼ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਜੀ। ਇਹ ਪੰਜ ਨਾਂ ਆਏ ਹਨ। ਚਲਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ। ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਆਇਆ। ਖਲੋਣਾ ਵੀ ਔਖਾ, ਚੱਲਣਾ ਵੀ ਔਖਾ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਰੋਈ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਸਿੱਖ

ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਕੋਹੜ ਦਾ ਪੱਕਾ ਰੋਗ ਹੈ। ਕੁਰਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇੰਨਾ ਕੁ ਦਰਦ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਕੁ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ ਰੋਗ ਤੋਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨਾ ਦਿਖਾਵੇ। ਜਿਸਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਪੁਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰੋਗ ਕੋਹੜ ਦਾ ਕਿ ਹਰ ਜ਼ਖਮ ਦਰਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕੁਰਲਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਕੋਹੜ ਦੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਚੈਨ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਦੀ ਨਦੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚੈਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਹੜ ਦੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਚੈਨ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਦੀ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਛੱਪੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਖਲ੍ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਸੁਖਦਾਈ ਦਾਤਿਆ, ਰਹਿਮ ਕਰੋ।

ਦੋਹਰਾ

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥
ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥੨॥

(ਸ੍ਰੀ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਕੋਹੜੀ ਦੀ ਮਾੜੀ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦਇਆ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਰਹਿਮ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਗਾਓ :

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਜਾ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਓ
ਗਨਿਕਾ ਹੂ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਤਾ ਕੋ ਦੂਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ ॥੧॥
ਜਿਹ ਨਰ ਜਸੁ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਗਾਇਓ ਤਾ ਕਉ ਭਇਓ ਸਹਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੈ ਇਹੀ ਭਰੋਸੈ ਗਹੀ ਆਨਿ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥੧॥

(ਅੰਗ ੧੦੦੮)

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਹ ਕੋਹੜੀ ਜਿਹੜਾ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੜਾ ਅਰਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਦਰਦ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਸ਼ਟ ਘੱਟ ਗਿਆ। ਨੌਂਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ? ਇਹ ਵੇਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਰਾਮ ਮਿਲਿਆ। ਨਾਮ ਨੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਜਪਿਆ ਕਰ। ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਜਪਿਆ ਕਰ। ਬਾਬਾ ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁੱਚੋ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ:

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ,
ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਨਾਮ ਦਾਤਾ ਜੀ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਂ ਆਇਆ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਈਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਜੀ ਜਪਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਅੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਖਰੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈਂ, ਪਸੰਤੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈਂ, ਮੱਧਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈਂ ਜਾਂ ਪਰ੍ਹਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈਂ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਬੈਖਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਬੁੱਲ ਵੀ ਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜ਼ਬਾਨ ਵੀ ਹਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੱਧਮਾ ਹੈ, ਨਾ ਜ਼ਬਾਨ ਹਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਮਰਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੋ, ਇੱਕ

ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਮੱਧਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਸੰਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੰਤ ਅੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਸੱਜਾ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਵਾਹਿ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੇ ਗੁਰੂ। ਉਹ ਸੈਰ ਨਹੀਂ ਭਗਤੀ। ਜਦੋਂ ਪਸੰਤੀ ਤੇ ਬੰਦਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮ ਵੀ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਟਾ ਗੁੰਨ੍ਹਣਾ ਵੀ ਭਗਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਧੋਣੇ ਵੀ ਭਗਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕਰੋ, ਆਪਣੀ ਵੀ, ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ। ਇਕੱਲਾ ਬੈਖਰੀ ਤੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਈਏ। ਚੌਥੀ ਪਰ੍ਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਪੇਗਾ, ਹਰ ਰੋਮ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਹਨ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤੇ ਜੇ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ:

ਹਰਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਈ ॥
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਕਰੇ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਰੋਮ ਰੋਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਿਰਫ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਲਗਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੋਗ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਏ, ਉਸ ਕੋਹੜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਹੜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੈਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੀ ਇਸ ਦਾ ਲੜ ਨਾ ਛੱਡੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲਗਵਾਇਆ, ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਤੇ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਕਦੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ।

ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਨ ਸਭਿ ਦੁਖ ਨਾਸਨ
ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥

(ਅੰਗ ੬੨੨)

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਸ ਕੋਹੜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੋਹੜ ਦਾ ਦਰਦ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਦਾਸ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ।

ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੧੫)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਸ ਦੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਹੜੀ ਦਾ ਕੋਹੜ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਦਰਦ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਰਲਾਹਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੈਸੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹਨ ਸਾਡੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕੋਹੜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅੱਜ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈਂ। ਇਹ ਧਨ ਤੈਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਧਨ ਦਿੱਤਾ,

ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਇਹ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੀਵਾਲੀ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਥੱਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ ਰੱਖੋ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੀ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾ।

ਇੱਕ ਮੋਚੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲੰਘੇ, ਦੋ ਵਾਰੀ ਲੰਘੇ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਲੰਘੇ ਜਦੋਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੋਚੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਕਢਾਈ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜੋੜਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਾ ਭੇਂਟ ਕਰਾਂ। ਵਿਚੋਲਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਨਿਰਵੈਰ ਸਨ, ਸਾਰਾ ਆਇਆ ਗਿਆ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਗੁਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੋਚੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਲਈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ। ਅੱਗੋਂ ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਈਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਮੋਚੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਕਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਰ ਵੇਖ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਚਾ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸੇ ਸਾਈਜ਼ ਦਾ ਜੋੜਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੋੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੋੜਾ ਲੈ ਗਏ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋਲ ਤੇ ਮੋਚੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋੜਾ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੋੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਓ। ਇਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਹਰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਵੇ,
ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ।

ਜਦੋਂ ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਮੋਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਕੀ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਹਾਂ ਭਾਈ, ਇਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ? ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਕਢਾਈ ਸੀ, ਲਿਸ਼ਕਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇਈਏ? ਇਹ ਮੋਚੀ ਵੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਓ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ, ਬੋਝ ਪਾ ਕੇ ਰਹੋਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋੜਾ ਪਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਭਾਈ, ਪਾ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੋੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ। ਲੈ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੁੱਲਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ
ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੧੫)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦਸਵੰਧ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਗਏ ਢਿਲਵਾਂ ਨਾਮ ਆਇਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ। ਵੇਖੋ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ, ਜਿਹੜੀ ਪਿਛਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ 101 ਕਪਲ ਗਊਆਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ। ਬਕਾਇਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਪਲ ਗਊ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਪਲ ਗਊ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਧੁ ਕਟੋਰੈ ਗਡਵੈ ਪਾਨੀ ॥
ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੧੧੬੩)

101 ਕਪਲ ਗਊਆਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਢਿਲਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਪੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ। ਉਹ ਤਪੇ ਨੇ ਗਊਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਪੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਲਗਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦੁੱਧ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਹੀ ਘਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਸਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਗਊ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈ, ਵੱਛੇ ਸਮੇਤ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਜਨਾਲੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਆਦੀ ਪਿੰਡ। ਉਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਗਊ ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੀ ਤੇ ਫਿਰ ਮਰ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਪਸ਼ੂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਏ ਸੀ। ਦਾਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਗਊ ਦੇ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾ ਲਈਏ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗਊਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਦਾਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਆਈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੱਛਰ ਦਾਨੀਆਂ, ਸੂਟ, ਜੋੜੇ, ਚਾਦਰਾਂ, ਕੰਬਲ, ਸੋਲਰ ਲਾਈਟਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਿੱਟਾਂ, ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਸ਼ੂ ਧੰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਵਾਲੇ ਵੀਰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਆਈ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 12-13 ਪਸ਼ੂ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ, ਸਰਪੰਚ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਚੌਕੀਦਾਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੁਮਤ ਹੈ:

ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥
ਅਕਲੀ ਪੜ੍ਹਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੪੫)

ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਕੰਮ

ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਲਾਟ 500 ਸਕੂਲ ਬੈਗਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਦਸਵੰਧ ਇੰਨਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਤੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਬੈਗ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀਆਂ, ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀਆਂ, ਪੈਨਸਿਲਾਂ, ਜੁਮੈਟਰੀ ਬਾਕਸ ਆਦਿ ਪੂਰੀ ਕਿੱਟ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਬੈਗ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਬੈਗ ਕਿੱਟਾਂ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਨਾਲ ਫੋਲਡਿੰਗ ਬੈੱਡ, ਗੱਦੇ, ਚਾਦਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਘਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜੋ ਵੀਡਿਓਜ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗਰੀਬ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੀ ਸਭਾ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਲੈਣੀ। ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜਵੰਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਲੈਣਾ ਜੀ। ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਫਿਰ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ:

ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਖਦਾਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ
ਅੰਤੇ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੧੫)

ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ Subscription Renew ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੰਦਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

1) Google Pay No. ਅਤੇ Paytm No. 9876525850
ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026
ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 98765-25850

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ
ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਓ।

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਕੈਨ ਕਰੋ ਜੀ

ਚੰਦਾ ਦੇਸ਼

ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	150 ਰੁ.	2 ਸਾਲ ਲਈ	300 ਰੁ.
5 ਸਾਲ ਲਈ	600 ਰੁ.	ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	2400 ਰੁ.

ਨੋਟ: ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ

ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਛੋਹ ਅਸਥਾਨ

1. ਗੁ: ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ :

ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕਟੜਾ ਬਾਗ, ਚੌਂਕ ਪਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ (ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਓ ਤੇ ਨਵੀਂ "ਨਗਰੀ ਵਸਾਓ"। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਕਾਲ 1564-81) ਨੇ ਜਗ੍ਹਾ ਖਰੀਦ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ 18 ਜੂਨ ਸੰਨ 1573 ਨੂੰ ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਘਣਾ ਜੰਗਲ, ਬੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛਪਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਸੀ, 22 ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਸੰਨ 1574 ਤੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਮਹਾਂਦੇਵ ਅਤੇ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਜੋ ਘਰ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਨਗਰੀ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੱਕ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਆਖਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ 58 ਸਾਲ ਤੱਕ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ 'ਸਿਫਤੀ ਦੇ ਘਰ' ਵਿਖੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ, ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ-ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ। ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੇ ਗਏ, 'ਗਲੀ-ਰਬਾਬੀਆਂ' ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਜੁਲਾਈ 1579 ਨੂੰ ਹੋਈ, ਭਾਰੀ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਤੀ-ਹੱਟਾਂ (ਬੱਤੀ ਹੱਟੀਆਂ ਵਾਲਾ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਮ 'ਗੁਰੂ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੀੜ ਸਾਹਿਬ, ਝਬਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗਏ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਦਕਾ ਧੰਨ

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ, ਛੇਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਸੰਨ 1604 ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਗਲੀ ਲਾਂਬੇ ਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ, ਭਾਰੀ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਅਣੀ ਰਾਇ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ, **ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ** ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ। ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਇੱਥੇ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਮੁਗਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਝਬਾਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ) ਵਿਖੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖੂਹ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਤਨ ਦੇਖ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਪੁੱਤਰ ਲਈ ਇੰਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਰਕਸ਼ਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਪਰਹਿਤ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੱਤ ਢੱਕੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੋਰ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਬਾਲਕ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਅਤਿ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖੁਦ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗਾ।

***

2. ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ) ਭਗਤੀ ਅਸਥਾਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ :

ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਇਬਾਦਤ ਦਾ ਘਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਹਿਰਾ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ 26 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ 13 ਦਿਨ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਬਾਦਤ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਹੀਂ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਸੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ। ਜਿਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ। ਉਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਭਾਈ ਮਹਿਰਾ ਜੀ। ਭਾਈ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੋਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਕਾਲੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਠਹਿਰੋ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਗ ਲਗਾਓ। ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਮਹਿਰੇ, ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਂ, ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਸਾਲ ਤੇਰੇ ਘਰ

ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚੱਲੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉੱਠਣਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ, ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਂਗੇ। ਸੱਚ ਜਾਣੋ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਹ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਕੇ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ’ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖੋ, ਜਿਸ ਥਾਂ ’ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕੀਤੀ। ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਈਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫਾਲਤੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਛੁੱਪਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਦੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬਕਾਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਇੱਥੇ ਤਪ, ਤਿਆਗ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 1660 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਏ। ਇਸੀ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਜੀ ਦਾ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਗਾਇਆ। ਇਸੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਜੀ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ‘ਸਾਚਾ ਗੁਰ ਲਾਧੋ ਰੇ’ ਦਾ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ 9 ਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਜਪ ਤਪ ਦਾ ਨੇਮ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। **‘ਸਾਚਾ ਗੁਰ ਲਾਧੋ ਰੇ ਦਿਵਸ’** ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਵਣ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

***

3. ਗੁ: ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ :

ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਦਗਾਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ 1675 ਵਿੱਚ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ:

ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥
ਸਾਧਨ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨਾ ਉਚਰੀ ॥੧੩॥

(ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਗਰੋਂ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀਸ ਨੂੰ (ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ) ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰਾ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਗਰੋਂ

ਲਗਭਗ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆਂ ਮਿਸਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਫੁਵਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਰੂੰ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਾਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 740 ਸਾਥੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 100-100 ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

***

4. ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਅਸਥਾਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ :

ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਵਨ ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਊਦਾ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧੜ ਉਠਾ ਲਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਸਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ

'ਭਾਈ ਊਦੇ ਲੱਖੀ ਸੋ ਮਿਲ ਗੁਰ ਤਨ ਦਾਹ ਕਰਾਇਓ।'

ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸ਼ਾਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸੀ। ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰਸਦ ਆਦਿ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਉਸ ਆਪਣੇ ਗੱਡੇ ਬਾਹਰ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਗੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਬੈਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਭੀੜ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ :

'ਚੂਨਾ ਦੈ ਸੋ ਕਿਲੇ ਮੈਂ, ਆਯੋ ਜਬ ਤਿਸ ਠੌਰ।
ਰੌਰ ਗੌਰ ਨਿਜ ਤੌਰ ਕਰਿ, ਭੀਰ ਭਾਰ ਬਡ ਔਰ।

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ।

'ਗਿਣਤੀ ਬਿਖੈ ਹਜ਼ਾਰ ਦਸ।'

ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਗਾਹੀਆ ਜੀ, ਭਾਈ ਊਦਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਡਿਆਂ ਅਤੇ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵੱਲ ਹਿੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਨਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਫਤਹਿਪੁਰੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਗੱਡੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੁਤਵਾਲੀ ਵੱਲ ਕਰ ਲਏ। ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਤੂਫ਼ਾਨ, ਉਧਰੋਂ ਗੱਡਿਆਂ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਟੁਰਨ ਕਾਰਨ ਧੂੜ ਇਤਨੀ ਉੱਡ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸਿਪਾਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਦੇਹੀ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਏ। ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਵੀ ਨਾਂਹ ਪਾਈ। ਕੁਝ ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਨਿਗਾਹੀਆ ਜੀ, ਭਾਈ ਊਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਠਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੂੰਈ ਦੇ ਗੱਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਨੂੰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਰੂੰ ਪਾ ਕੇ ਧੜ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਚੱਲ ਪਏ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ:

ਘਨੀ ਤੂਲ ਤੇ ਛਾਦਨ ਕੀਨੇ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਸਕਹਿ ਨ ਚੀਨੇ।
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਮਨਾਇ ਉਹ ਧਰੈਂ।
ਆਪ ਨੋ ਕਾਜ ਆਪ ਗੁਰ ਕਰੈਂ।

ਸਾਰੇ ਟਾਂਡੇ ਨੂੰ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਢਲ ਗਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ, ਚਿੱਖਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਤ ਅਗਨ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪਾਵਨ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗਾਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਤ ਗਈ ਜਦ ਪਹਿਰੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਧੜ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੌੜੇ ਭੱਜੇ, ਪਰ ਕੌਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੱਟ ਕੇਸੋ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸੁਣ ਲਿਖਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ:

ਚਲਾ ਚਲਾਈ ਹੋ ਰਹੀ, ਗਢ ਗਢ ਉਖਰੇ ਮੇਖ।
ਲੱਖੀ ਨਗਾਹੀਆ ਲੈ ਗਏ, ਤੂੰ ਖੜਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ।

ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸਲ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਫ਼ਤਹਿ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸਾਰਨ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪਾਵਨ ਦੇਹੀ ਸਮੇਤ ਘਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਂਟ ਕਰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ।

***

5. ਗੁ: ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਅਸਥਾਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ :

ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ 5 ਸੰਮਤ 1732 ਮੁਤਾਬਿਕ 11 ਨਵੰਬਰ 1675 ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਬਲੀਦਾਨ ਉਪਰੰਤ ਨੌਂਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ: ਬਿਬਾਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਾਦੀ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ **'ਰੰਘਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ'** ਉਪਰੰਤ ਨੌਂਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਇੱਥੇ ਪੁੱਜੇ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਲਈ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਜਲ ਲਿਆਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ! ਅਖੀਰ ਵਾਲੀ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੂੰ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਚਿੱਖਾ ਚਿਣੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਾਂਬੂ ਲਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਸਾਂਭ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਖੜਗ ਫੜਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਖਲੋਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰੇ ਸਨ।

***

प्यार भरे स्वालों के दरगाही जवाब

भाई साहिब भाई गुरइकबाल सिंघ जी के कीर्तन विचारों में से

1. सवाल : धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी महाराज के आगे भाई जैता जी ने विनती की, सतिगुरु जी, कर्मों के बारे में बताइए।

जवाब : सतिगुरु जी ने बताया– जब फूल खिलता है, खिलने के बाद उसको फल लगता है, फल लगने के बाद फूल झड़ जाता है और झड़ कर जमीन पर गिरता है। जो फूल फल देकर झड़ता है, जमीन पर गिरता है पर उसमें से बीज खत्म नहीं होते। जब जमीन पर गिरता है उस मिट्टी में जितने बीज मिक्स हो जाते हैं तो समय उपरांत पुनः अंकुरित होते हैं। धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी ने कहा, कर्म मरते नहीं। किसी न किसी रूप में हर जन्म में हमारे साथ चलते रहते हैं। बात बड़ी गहरी है। मिट्टी में गिरा बीज एक दिन आखिर अंकुरित ही होता है चाहे मिट्टी कहीं अन्य भी चली जाए, वह बीज वहाँ ही फूट जाते हैं। कर्म मिटते नहीं, किसी न किसी रूप में साथ चलते हैं।

***

2. सवाल : भाई जैता जी ने दूसरा सवाल किया, सतिगुरु जी कर्मों से छुटकारा कैसे मिले?

जवाब : सतिगुरु जी ने बताया, चार काम करें तो कर्मों से छुटकारा मिल सकता है। **पहला काम– अपने अंदर एक गुण पैदा करो कि धरती की दुनिया के लिए कभी भी विपत्ति का कारण न बनें।** दुनिया से भाव लोग। तेरे कारण किसी के घर आग न लगे। तेरे कारण किसी के घर विपत्ति न बने।

दूसरा काम– मन झुकाकर सेवा करने से कर्म साफ हो जाते हैं।

तीसरा काम– अहंकार को मारे। सिर्फ उसके कर्म साफ नहीं हो सकते, जिसका अहंकार दूर नहीं हुआ। यदि मैं (अहंकार) साथ है तो मत सोचो कर्मों से छुटकारा मिल जाएगा, इसको मारना ही पड़ेगा। अहंकार को मारने से कर्मों से छुटकारे की उम्मीद है।

चौथा काम– अपने गुरु को समर्पित हो जाए।

मै होरु थाउ नाही जिसु पहि करउ बेनंती
मेरा दुखु सुखु तुझ ही पासि॥२॥

(अंग ७३५)

***

3. सवाल : भाई जैता जी ने तीसरा सवाल किया, सतिगुरु जी जीवन का आदर्श कैसा हो?

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने जवाब दिया, **जीवन का आदर्श बहते दरिया की तरह बनाओ। दरिया बहता जाता है, कई खेत हरे करता जाता है।** सतिगुरु जी ने बताया, दूसरा, **अनेकों की प्यास मिटाता जाता है।** तीसरा, **अनेकों को ठण्डक देता जाता है।** चौथा, **दरिया चलता जाता है और कई उसमें स्नान करके अपनी मैल धोते हैं। कई नाव द्वारा एक स्थान से दूसरे स्थान पर सामान पहुँचाते हैं, उनके भी काम आता है।**

सतिगुरु जी ने कहा, यह जीवन का आदर्श हो, चलते जाओ, ठण्डक दो, शांति दो, भला करो, मंजिल परमेश्वर हो। दरिया चाहे चलता जाता है, ठण्डक देता है, खेत हरे भरे करता है पर मंजिल सागर है, सागर में पहुँचना है।

सिक्ख जीवन में चलता जाए, सबको ठण्डक दे, परोपकार करे पर मंजिल श्री गुरु नानक देव जी महाराज हों, मंजिल नाम हो, मंजिल न भूल जाए, यह कार्य करें।

***

4. सवाल : भाई जैता जी ने चौथा सवाल किया, सतिगुरु जी, माया के बारे में बताओ

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने जवाब दिया– **सिक्ख का स्वभाव माया जोड़ने की तरफ न जाए। यह परोपकार में उपयोग हो।** यदि माया पास हो तो यह बांटी जाए और अपना मुख्य लक्ष्य भक्ति रखे। मंजिल भक्ति, सिमरन हो।

***

5. सवाल : धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी को कुछ सिक्खों ने सवाल किया, महाराज जी भक्ति क्या है?

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने पहला जवाब दिया– **प्रत्येक पदार्थ से मन को हटाना जो वाहिगुरु से आपका मन हटाता है।**

सतिगुरु जी ने दूसरा जवाब दिया– **वाहिगुरु जी से इतना स्नेह प्रेम करना कि अन्य सब कुछ भूल जाए।**

***

6. सवाल : श्री आनंदपुर साहिब में सैफदीन मुसलमान फकीर ने धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी को सवाल किया, पाप की जड़ क्या है?

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने जवाब दिया– **हर काम में अपना फायदा सोचना यह पाप की जड़ है।**

***

7. सवाल : भाई मतीदास जी ने धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी को सवाल किया, सिक्खी की पहली व आखिरी पउड़ी कौन–सी है?

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने जवाब दिया– **अपने प्यारे परब्रह्म परमेश्वर के गुण गाते व सुनते मन में प्रेम भाव पैदा हो जाए, यह पहली पउड़ी है। उसकी याद कभी भी न भूले। यह आखिरी पउड़ी है।**

***

8. सवाल : धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी को कुछ सिक्खों ने सवाल किया, सबसे उत्तम कर्म क्या है?

जवाब : सतिगुरु जी ने जवाब दिया– जो कुछ भी तुम्हारे पास है उसको बांटते रहना और एकत्र केवल नाम धन ही करना। यह सबसे उत्तम कर्म है।

***

9. सवाल : धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी को कुछ जिज्ञासुओं ने सवाल किया, सतिगुरु जी! हम बाणी पढ़ते हैं, नाम जपते हैं पर मन नहीं लगता?

जवाब :धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी ने जवाब दिया– जिस बर्तन में कांजी हो, उस बर्तन में दूध नहीं टिक सकता। दूध के लिए शुद्ध बर्तन की जरुरत है। इसी तरह हमारे अंदर संसारी इच्छाओं का छलावा है। अपने शरीर से संसारी इच्छाओं को ज्ञान से मारे, छलावे के पीछे भागने से और साये के पीछे भागने से मायूसी होती है। इसको ज्ञान से मारो, जब फिर नाम बाणी में से रस आना शुरू हो गया, मन लग जाएगा।

***

10. सवाल : धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी को भाई चूहड़ जी ने विनती की, सतिगुरु जी! सिक्खी के बुटे की सूझ प्रदान करो।

जवाब : धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी ने बताया, सिक्खी के बुटे की जड़ है नम्रता, सिक्खी के बुटे की रहनी है सेवा, सिक्खी के बुटे के पत्ते हैं साध संगत करना, सिक्खी के बुटे के फूल हैं शब्द को समझना। सिक्खी के बुटे का फल है जगत नाशवान नज़र आना शुरू हो जाता है।

***

11. सवाल : हसन अली धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी को विनती करता है कि खुदा की रसाई कैसे प्राप्त हो?

जवाब :धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी समझाते हैं– हसन अली, भले पुरुषों की संगत करो, संगत करने से एक दिन तेरी खुदा तक रसाई हो जाएगी।

***

12. सवाल : किसी सज्जन ने महापुरुषों से पूछा सत्संगी कौन है?

जवाब : महापुरुष कहते हैं असली सत्संगी वह हैं जो सत्संग में भी वाहिगुरु को याद करे और सत्संग की समाप्ति के उपरांत बाहर चला जाए तो भी वाहिगुरु को भुला न दे वह असली सत्संगी है।

***

–शेष पन्ना 41 पर पढ़ो जी

धन्य धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी- जीवन कथा

–भाई पिंदरपाल सिंघ जी की पुस्तक जीवन कथा एवं शहादत में से

शृंखला जोड़ने के लिए पिछला अंक देखें–

गुरमुखो! देखो, इन्सान का एक स्वभाव है। जिस दिन इसके पास दुख आता है तो उस दिन परमात्मा को यह शिकायत करने लगता है और जिस दिन सुख आ जाए तो अहंकारी होकर परमात्मा को भुला देता है। मैं उदाहरण देना चाहूँगा। धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी ने केवल यह नहीं कहा कि दुख–सुख दोनों को बराबर मानो, अपितु सच्ची सरकार ने सुख–दुख को एक बराबर समझा भी है। धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी का अमृतसर में आगमन हुआ और करतारपुर में गुरु जी का विवाह हुआ, कीरतपुर साहिब की धरती से बखिशश मिली। बाबा बकाला साहिब जी की धरती से गुरु साहिब प्रगट हुए। धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी का आगमन सन 1621 ई॰ का है। साहिब गुरु कलगीधर जी का आगमन 1666 ई॰ का है। सतिगुरु श्री गुरु तेग बहादर जी उनके घर संतान न करतारपुर में हुई, न बाबा बकाला में हुई।

गुरमुखो! हम गृहस्थी हैं। कोई इन्सान जब अपने बच्चे का विवाह करता है और दो–चार साल बाद उसके घर संतान न हो तो हमारा समाज नहीं मुँह खोलता, हमारे परिवार के लोग भी टिकने नहीं देते। यह देखो, धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी के विवाह के 2 साल बाद या 4 साल बाद नहीं बलकि 30 साल बाद मेरे परम पिता परमात्मा ने उनके घर धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी को भेजा। जिस दिन धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी के घर सपुत्र आया, उस दिन धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी स्वयं पटना में नहीं हैं। धन्य श्री गुरु तेग बहादर साहिब जी संसार का दुख निवृत करने वाले, घर में दुष्ट दमन गुरु कलगीधर जी ने आना है और स्वयं सतिगुरु जी ढाका में हैं। 30 साल बाद घर परमात्मा ने संतान दी और जिस दिन ढाका खबर मिली, उस दिन धन्य श्री गुरु तेग बहादर कृपालु जी वापिस नहीं आए। जिस समय गुरु गोबिंद सिंघ जी की आयु पाँच वर्ष के करीब हो चुकी थी, उस समय पिता व सपुत्र का मिलाप हुआ। पाँच वर्ष के सपुत्र बाला प्रीतम गोबिंद राए जी हो गए पर पिता जी वापिस नहीं आए। और जिस दिन सपुत्र को पहली बार देखा तो उस दिन सपुत्र ने जिंदगी के पाँच वर्ष व्यतीत कर दिए थे। प्यारो! सोरठि राग में जब हम शब्द पढ़ते हैं, उसमें साहिब ने ब्रह्मज्ञानी की परिभाषा देते हुए कहा है:

जो नरु दुख मै दुखु नही मानै ॥

दुख आए और दुख को माने न

सुख सनेहु अरु भै नही जा कै
कंचन माटी मानै ॥१॥ रहाउ॥

(अंग ६३३)

यदि सुख आए तो कहीं चाव में ईश्वर को भूल न जाए। मोह से स्नेह करके परिवार में लीन न हो जाए। उसके सामने मिट्टी हो चाहे सोना, सोना व मिट्टी को एक समान माने।

नह निंदिआ नह उसतति
जा कै लोभु मोहु अभिमाना॥

(अंग ६३३)

न उस पर निंदा का असर हो, न उस महापुरुष पर उस्तति का असर हो। धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी की बाणी में यह अनेक बार उस्तति एवं निंदा आएगा। हम कई बार कहते हैं कि उस्तति असल में है क्या और निंदा क्या है? पहले शब्द में साहिब ने कहा है कि:

सुखु दुखु दोनो सम करि जानै
अउरु मानु अपमाना॥
हरख सोग ते रहै अतीता
तिनि जगि ततु पछाना॥ १॥
उसतति निंदा दोऊ तिआगै
खोजै पदु निरबाना॥
जन नानक इहु खेलु कठनु है
किनहूं गुरमुखि जाना॥२॥१॥

(अंग २१२)

धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी कहते हैं कि पहला शब्द पढ़कर यह मत कहना कि मुझे दो–चार पदों का शब्द स्मरण हो गया है। व्याख्या करना सरल है, पर जो शब्द में मैंने कमाने की बात कही है:

जन नानक इहु खेलु कठनु है
किनहूं गुरमुखि जाना॥२॥१॥

(अंग २१२)

यह खेल बड़ी मुश्किल है। कहना सरल है। सोरठि राग में कह रहे हैं:

नह निंदिआ नह उसतति
जा कै लोभु मोहु अभिमाना॥
हरख सोग ते रहै निआरउ
नाहि मान अपमाना॥१॥

(अंग ६३३)

आसा मनसा सगल तिआगै
जग ते रहै निरासा॥

गुरमुखो! ब्रह्मज्ञानी है:

कामु क्रोधु जिह परसै नाहनि
तिह घटि ब्रहमु निवासा॥२॥

(अंग ६३३)

जिसे काम क्रोध स्पर्श न करे। कितनी परम अवस्था होगी। प्रत्येक व्यक्ति की यह अवस्था है कि उस्तति अपनी सुनकर प्रसन्न होता है, निंदा दूसरे की सुनकर खुश होता है। उस्तति सदा खुशामदी व्यक्ति करते हैं और निंदा हमेशा ईर्ष्यालु व्यक्ति करते हैं। अब उस्तति व निंदा एक सिक्के के दो पहलू हैं। एक ओर उस्तति है, दूसरी ओर निंदा है। गुरमुखो! उस्तति का अर्थ होता है, प्रशंसा करना। बाबा जी ने बाणी में कहा है:

उसतति मन महि करि निरंकार॥

(अंग २८१)

पर यहाँ कहा :

उसतति निंदा दोऊ तिआगै
खोजै पदु निरबाना ।।

(अंग २१२)

नह निंदिआ नह उसतति
जा कै लोभु मोहु अभिमाना ।।

(अंग ६३३)

कहते हैं कांटे के लिए प्रशंसा करके फूल बनाकर पेश करना यह उस्तति है। हकीकत में वह कांटा है। कांटे की प्रशंसा कर करके फूल बना देना, यह भी अपराध है। हो खिला फूल और ईर्ष्या करके कहे, यहाँ फूल नहीं यहाँ तो कांटें हैं, कांटे को फूल बनाकर पेश करना यह कांटे की उस्तति है। और फूल को कांटा बनाकर लोगों में प्रचार करना यह फूल की निंदा है। हो कमाई वाला सतिपुरुष और ईर्ष्यावश होकर उसका ढोंगी प्रचार करना, यह असल में निंदा है। हो बड़ा अपराधी और चंद पैसों की खातिर उसकी प्रशंसा करना, यह झूठी उस्तति है। गुरु जी ने कहा– न तुम उस्तति करो, न तुम निंदा करो। उस्तति एवं निंदा से परे रहो। गुरमुखो! बहुत मुश्किल है उस अवस्था में पहुँचना।

दुनिया में कोई ऐसी वस्तु नहीं जिसमें परमात्मा ने गुण नहीं पैदा किया। यह व्यक्ति की वृति है कि उसने हासिल क्या करना है। भाई गुरदास जी ने एक बहुत सुंदर उदाहरण दी है, उस्तति व निंदा संबंधी। भाई गुरदास जी ने कहा है कि देखो, व्यक्ति का नजरिया क्या है? सावन का बादल आया है। काली घटाएं चढी हैं, बिजली चमकी, बादल गरजा और मोर का स्वभाव है कि वह काली घटायों को देखकर प्रसन्न होता है। मोर ने काला बादल देखा और झूमने लग गया। उसके पंख बहुत सुंदर थे। जब उसके पंखों को एक गुण लेने वाले ने देखा तो मन में आया कि चित्रकार इस दुनिया में भी बहुत हैं, पर तेरे जैसा कोई चित्रकार नहीं। तूने ऐसी कृपा की है। दुनिया का चित्रकार कोई रंग भरे तो धूप में रंग तीखा हो जाएगा। बारिश में रंग हो सकता है, उतर जाए। कुछ सालों के बाद उसके भरे हुए रंग मध्यम पड़ जाते हैं। तू कैसा चित्रकार है, परमात्मा! तूने मोर की नस्ल पैदा की, उस दिन से इसके पंखों में रंग भर दिया है कि रंग में परिवर्तन ही कोई नहीं किया। मोर में भरा तेरा रंग, न तो धूप क्षीण सकती है, न बारिश में रंग उतरता है। हे परमात्मा! तुझ से बड़ा चित्रकार कोई नहीं। अब जिसने गुण लेना है, उसने मोर के पंखों में से, मोर की आवाज में से, मोर की आँखों में से गुण ले ले। भाई साहिब कहते हैं कि एक अवगुण वाला निंदक आ गया। वह कहने लगा– तुम मोर के पंख की प्रशंसा कर रहे हो। तुम मोर की आँखों की उस्तति कर रहे हो पर तुम्हें इसके पैर नज़र नहीं आ रहे। इसके पैर बड़े मलिन हैं। गुरमुखो! मोर एक ही है। गुण लेने वाले को पंख, आँखें और आवाज नजर आती है पर जिसने अवगुण देखने हैं, वह अकेले पैर ही देखता है। मोर एक पर दृष्टिकोण दो क्यों? एक गुणों का ग्राहक है, एक अवगुण एकत्र करने वाला है। जो गुणवान है, वह पंख देखता है।

भाई साहिब ने दूसरा प्रमाण दिया है। वह कहने लगे– अब चंदन का पेड़ है। जिसने गुण लेना है, वह कहेगा, देखो चंदन के पेड़ में

परमात्मा ने सुगंधि उत्पन्न कर दी है। चंदन के पेड़ में शीतलता है। इसके निकट आकर शीतलता मिलती है। पर जिसने अवगुण देखना है, वह चंदन की सुगन्धि, चंदन की शीतलता की बात नहीं करेगा। वह एक बात कहेगा कि तुम चंदन की प्रशंसा कर रहे हो, इसके निकट जाकर देखो, विषैले सांपों ने इसको कलंक लगाया है। गुण वाले को चंदन की सुगन्धि व शीतलता अनुभव होती है और जिसने अवगुण लेना है प्यारो! वह चंदन से लिपटे हुए सांप ही देखता है। एक को सांप दिखाई देते हैं और दूसरे को शीतलता दिखाई देती है।

भाई साहिब ने तीसरी बात कही, गुण लेने वाला कहता है कि परमात्मा! तूने इस कीचड़ में कमल का फूल पैदा कर दिया है। तेरे पास इतनी समर्था है कि तू कीचड़ में भी प्रफुल्लता पैदा कर सकता है। गुण देखने वाला फूल को देखकर कहता है कि फूल की पत्तियाँ देखो, फूल के रंग देखो, फूल की सुगन्धि देखो और अवगुण एकत्र करने वाला कहता था, तुझे फूल की पत्तियाँ दिखाई देती हैं, इसके ऊपर फूल को मत देखो, इसकी जड़ों की ओर देखो, कीचड़ के साथ इसके पास मेंढक भी बैठा हुआ है। उसको कमल फूल के कांटे, कमल फूल का कीचड़ दिखाई देते हैं। और गुण वाले को उसमें से सुगन्धि दिखाई देती है।

भाई साहिब ने चौथा प्रमाण दिया है। कहते हैं प्यारो! एक अमृत फल है। हम आम के फल को अमृत फल भी कहते हैं। कोई इंसान आम का फल खाए या आम के फल से रस ले। आम को चूस ले और उसमें इतने गुण हैं कि अनेक रोगों का खात्मा हो जाता है। अब एक प्रशंसा करने वाले ने कह दिया कि परमात्मा! तू कितना कृपालु है। आम के पेड़ की लकड़ी में अग्नि है और तूने तो अग्नि में भी रसदायक फल पैदा कर दिए हैं। इस लकड़ी में से भी रस आम में भर दिया और आम का रस अनेक रोग दूर करता है। अवगुण एकत्र करने वाला कहेगा– कि आम का रस मत देखो, इसकी गुठली को तोड़कर इस में जो बीज है, कभी इसको चखकर देख लो, वह विष से अधिक कड़वा है। प्यारो! गुरमति का सिद्धांत है कि अवगुण मत एकत्रित करो, तुम गुण ग्रहण करो। भाई गुरदास जी का वचन है:

जैसे नैन बैन पंख सुंदर सबंग मोर
ताके पग ओर देखि दोख न बीचारीऐ॥
संदल सुगंध अति कोमल कमल जैसे॥
कंटकि बिलोकि न अवगुन उर धारीऐ॥
जैसे अंम्रित फल मिसटि गुनादि सवाद
बीज करवाई कै बुराई न समारीऐ।
तैसे गुर गिआन दान सबहु सै मागि लीजै

प्यारे! जहाँ से तुझे गुण मिलते हैं, कहने लगे–

बंदना सकल भूत निंदा न तकारीऐ॥३६६॥

(भाई गुरदास जी, कबित सवये)

निंदक बनोगे तो याद रखना, ईर्ष्या पैदा होगी। यदि खुशामद करोगे तो झूठी प्रशंसा करोगे। धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी कहते हैं कि जो ब्रह्मज्ञानी है, वह न उस्तति करता है, न निंदा करता है। न हर्ष में पड़ता है, न शोक करता है। न वह मिट्टी की ओर ध्यान देता है, न वह सोने को देखता है। उसको धन्य श्री गुरु

तेग बहादर जी कहते हैं कि जो पूर्ण पुरुष है:

आसा मनसा सगल तिआगै
जग ते रहै निरासा॥
कामु क्रोधु जिह परसै नाहनि
तिह घटि ब्रहमु निवासा॥२॥

(अंग ६३३)

उसके अंदर ब्रह्म का निवास है। धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी की बाणी में से धन्य श्री गुरु तेग बहादर जी का जीवन पढ़ो। गुरु साहिब ने कहा है कि ब्रह्मज्ञानी पाँच तत्वों से पाँच गुण लेता है और पाँच तत्वों की मर्यादा जीता है। अब पाँच तत्व हैं– जल, अग्नि, वायु, मिट्टी व आकाश। इन पाँच तत्वों की मर्यादा है। प्रत्येक तत्व की अपनी मर्यादा है। ब्रह्मज्ञानी पाँच तत्वों की मर्यादा में से एक–एक मर्यादा लेकर अपना जीवन व्यतीत करता है।

ब्रह्म का निवास जिस में है, सर्वप्रथम बात ब्रह्मज्ञानी जल की तरह है। वह तत्वों से गुण लेता है। कैसे? जल कभी मलिन नहीं होता। जितना चाहे मैला हो जाए, उसमें शुद्धता के तत्व स्थित हैं। जैसे जल निर्मल से निर्मल है। वह मैल निकाल कर फिर भी निर्मल है, वैसे ब्रह्मज्ञानी करोड़ों पापियों को धोकर, करोड़ मलिन वृति वालों के पास बैठकर भी निर्मल है।

दूसरा, ब्रह्मज्ञानी में गुण है कि वह अग्नि के स्वभाव वाला है। अग्नि तो जलाती है। नहीं अग्नि का एक सहज स्वभाव है कोई भी अग्नि के पास आए, उससे गर्मी लेता है। अग्नि का स्वभाव है कि वह सोने की मैल जला देगी और ब्रह्मज्ञानी के पास सहज स्वभाव कोई आए तो अपना सुख प्रत्येक को वह प्रदान करता है।

तीसरा तत्व है वायु। वायु का स्वभाव है समदृष्टता। वायु गरीब को भी वह सुख देगी, वायु अमीर को भी वह सुख देगी। ब्रह्मज्ञानी के पास ऊँचे महलों वाला आ जाए, चाहे कुटिया वाला आ जाए, उसकी दृष्टि में कभी अंतर नहीं आता। वह वायु की तरह समदृष्टि है।

चौथा तत्व है मिट्टी। अब धरती को कोई खोद ले तो धरती रोती नहीं। वह शिकायत नहीं करती। यदि कोई धरती पर चंदन का लेपन कर दे तो धरती प्रशंसा नहीं करती। प्रभु के प्यारे को कुछ वचन बोलो, तो याद रखो, ब्रह्मज्ञानी कभी श्राप नहीं देता। यदि लोग उसका स्वागत करे तो वह लोगों की प्रशंसा नहीं करता।

मैं अर्ज कर रहा हूँ कि पाँचवां तत्व है आकाश। कहीं भी चले जाओ, आकाश परिपूर्ण है। इस धरती पर भी आकाश है। जैसे इन्सान प्रत्येक स्थान आकाश को जानता है, वैसे ही ब्रह्मज्ञानी के अंदर इतना प्रकाश है कि वह कहीं भी चला जाए, परिपूर्ण परमात्मा को सर्वव्यापक समझता है।

पहला गुण है जल का–

ब्रहम गिआनी निरमल ते निरमला॥
जैसे मैलु न लागै जला॥

(अंग २७२)

जैसे जल को मैल नहीं लगती, वैसे ब्रह्मज्ञानी के जीवन पर कोई आरोप नहीं। उससे आगे है अग्नि। साहिब कहते हैं:

ब्रहम गिआनी का इहै गुनाउ॥
नानक जिउ पावक का सहज सुभाउ॥१॥

(अंग २७२)

सहज स्वभाव कोई अग्नि के पास आए तो उसको गर्मी मिलेगी। तीसरा गुण है हवा। हजूर जी ने कहा :

ब्रहम गिआनी कै द्रिसटि समानि॥
जैसे राज रंक कउ लागै तुलि पवान॥

(अंग २७२)

जैसे गरीब–अमीर को एक समान वायु स्पर्श करती है, गुरमुखो! ब्रह्मज्ञानी की नजर में कोई भेदभाव नहीं। धैर्य इतना है कि

ब्रहम गिआनी कै धीरजु एक॥
जिउ बसुधा कोऊ खोदै कोऊ चंदन लेप॥

(अंग २७२)

धरती को कोई खोदे तो धरती कभी दुखी नहीं होती। कोई चंदन का लेपन कर दे तो धरती खुशामद नहीं करती। बाबा जी ने कहा–

ब्रहम गिआनी कै मनि होइ प्रगासु॥
जैसे धर ऊपरि आकासु॥

(अंग २७२)

जैसे आकाश सर्वव्यापक है, वैसे ब्रह्मज्ञानी कहीं भी चला जाए सर्वव्यापक परमात्मा उसके अंग–संग है। हजूर जी के वचन हैं–

जो नरु दुख मै दुखु नही मानै॥
सुख सनेहु अरु भै नही जा कै
कंचन माटी मानै॥१॥ रहाउ॥
नह निंदिआ नह उसतति जा कै
लोभु मोहु अभिमाना॥
हरख सोग ते रहै निआरउ
नाहि मान अपमाना॥१॥
आसा मनसा सगल तिआगै
जग ते रहै निरासा॥
कामु क्रोधु जिह परसै नाहनि
तिह घटि ब्रहमु निवासा॥२॥

(अंग ६३३)

–पन्ना 35 का बाकी

13. सवाल : किसी ने पवित्र आत्मा को पूछा कि कोई ऐसा मार्ग भी है कि गुरु साहिब जिज्ञासु को स्वयं आवाज दें कि तुझे क्या चाहिए?

जवाब : पवित्र आत्मा ने कहा– मन झुकाकर, अहंकार रहित होकर संगत की सेवा कमा ले। यह इतनी बड़ी दात है कि गुरु साहिब स्वयं आवाज देकर पूछते हैं, सिक्खा! बता तुझे क्या चाहिए।

***

14. सवाल : सेवा पंथी टकसाल के महापुरुष भाई सेवा राम जी को भाई संतोखा जी विनती करते हैं कि कोई ऐसा मार्ग बताओ जिससे मन को शांति हो।

जवाब : भाई सेवा राम जी ने कहा, भाई संतोखा जी जो बाबा नानक जी की गुरमति है, इसका जो सार है, वह है सेवा, इसको पकड़ लो। भाई संतोखा जी ने ऐसा वचन धारण किया सेवा कमाने का अपने गाँव के हर द्वार जाकर पूछना भाई परशादा छक लिया है कि नहीं मेरे होते कोई गाँव में भूखा न सोए। ऐसा सेवा का चाव पैदा हो गया। भाई संतोखा जी बहुत बड़े नमक के व्यापारी थे, समर्था वाले सिक्ख थे। अपनी किरत में से सेवा करते थे।

***

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਇਆ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤਿ

Dhan Dhan Sri Guru Teg Bahadar Sahib Ji

An Embodiment of Compassion and Generosity

-Bhai Raminder Singh

350th Martyrdom Anniversary of Dhan Dhan Sri Guru Teg Bahadar Sahib Ji will be solemnized this year (in 2025). We have solemnized many centenaries this year.

550th Incarnation Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji has been celebrated by a large number of devotees at a large scale. Another martyrdom centenary will fall in November 2025. It is the 350th martyrdom anniversary of Dhan Sri Guru Teg Bahadar Sahib Ji- the protecting sheet (cover) of the whole universe. It is an example by itself in the history of the world that Guru Ji arrived at the house of the murderer by treading on the path of martyrdom.

When we study Sikh history, we come to know that the Sixth Master Dhan Dhan Sri Guru Hargobind Sahib Ji used to love a lot His son, the Ninth Master Dhan Dhan Sri Guru Teg Bahadar Sahib Ji. Bhai Bidhi Chand Ji, who was a staunch disciple of Gurughar was witness to this. One day he asked, “Why so much love for this son of yours?” At this Guru Hargobind Sahib Ji replied that His son would be the saviour of the poor and the downtrodden. He would protect the honour of the mankind. He also predicted, “This son of mine would help the people in distress and liberate many souls.”

Look at the depth in the words of Dhan Sri Guru Hargobind Sahib Ji. Guru Teg Bahadar Ji was only four years old when His elder brother Baba Gurditta Ji got married. As a child he was accompanying the “baraat.” His mother Nanaki Ji had made Him wear a very precious dress. The winter

—to be continued on page 50

Transcription of the Discourse Rendered by Bhai Guriqbal Singh Ji

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਜੀ

Baba Makhan Shah Lubana Ji

By: Bhai Guriqbal Singh

For continuity, please read the previous issue:

At Baba Bakala Sahib, when it dawned, Baba Makhan Shah Ji took bath, did 'Nitnem' and 'Simran' then he made two requests in his prayer. The first prayer was- "You are omniscient and whenever a 'bhagat' remembers, you arrive there to help. You are Supreme power, You saved my sinking ship. So my first request is to accept 500 gold coins by demanding Yourself." He had not slept the previous night because of the thoughts. The second prayer was that he would not partake food till he had 'darshan' of the true Guru.

ਸਰਬ ਸ਼ਰੀਰਨਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਜਹਿਂ ਸਿਮਰੈਂ ਤਹਿਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੁਾਮੀ।
ਰਿਦੇ ਬਿਖੇ ਕਹਿ ਰਹਜੋ ਘਨੇਰਾ।
-ਦੇ ਕੁਛ ਪਤਾ ਮੋਹਿ ਇਕ ਬੇਰਾ- ॥੧੫॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

The holy flame of Guru Nanak Ji has this unique characteristic that it is always there to lend a helping hand wherever and whenever it is remembered by heart. "Satguru Ji, give me 'darshan' today:"

ਪਉੜੀ ॥
ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ॥
ਛੋਡਿ ਸਿਆਣਪ ਸਗਲ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ ਧਰਿ ॥

(ਅੰਗ ੫੧੯)

ਮੈ ਤਾਣੁ ਦੀਬਾਣੁ ਤੂਹੈ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ
ਮੈ ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਮੈ ਹੋਰੁ ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਜਿਸੁ ਪਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ
ਮੇਰਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਤੁਝ ਹੀ ਪਾਸਿ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੭੩੫)

Some say that we should not pray. But Baba Nand Singh Ji says- if we don't pray, we will become haughty. Guru Gobind Singh Ji used to say- if one is in trouble, one should recite Japuji Sahib, Anand Sahib and then pray after having prepared the holy commune. This way, the Guru would definitely come to help.

Baba Makhan Shah Lubana Ji

after reciting Nitnem, has made two requests. After prayers, he set out. On the way, some children were playing. He also met some villagers on the way. He asked them if there was some other Guru except those 22. They informed that the son of the Sixth Guru, named as 'Tega' (not respectful language) sat quietly there. He did not talk to anyone. He had been meditating in an underground dungeon. His mother and wife are with Him. Mother Nanaki and Mata Gujjar Kaur Ji, His wife. The villagers advised that Makhan Shah Ji should not go there, because there were chances that He would not meet him. Makhan Shah Ji consulted his wife. She said that His description was divine and soothing for the heart. She advised that they should go there.

Baba Makhan Shah Lubana Ji had already prayed. Without having 'darshan' he would not have even a single food grain. The word of the Eighth Master was also true, the Guru was there at Baba Bakala Sahib. After 'Simran' and prayer, Baba Makhan Shah Ji arrived at Bhai Mehra's house, where Guru Teg Bahadar Ji was meditating. He knocked at the door. Guru Ji had been meditating for more than 26 years. Mother Gujjar Kaur Ji was on duty at the Gate for as many years. We may also pray to her whenever we are in trouble. She has the keys to heaven. She also had great spiritual earnings. She opened the door. Baba Makhan Shah Ji requested her that he had come to have darshan of the son fo the Sixth Master. She pointed towards the dungeon. She had served Guru Ji by doing duty at the gate for 26 years and 8 months. Guru Teg Bahadar Sahib Ji was meditating in the 'Bhora Sahib' unaware of the world outside. He was sitting squat. On seeing the Guru, Baba Makhan Shah Ji felt contentment.

ਅੰਦਰਿ ਸਚਾ ਨੇਹੁ ਲਾਇਆ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣੈ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਜਾ ਗੁਰੁ ਦੇਖਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੭੫੮)

ਸੋਇ ਸੁਣੰਦੜੀ ਮੇਰਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਾ
ਨਾਮੁ ਜਪੰਦੜੀ ਲਾਲੀ ॥
ਪੰਧਿ ਜੁਲੰਦੜੀ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰੁ ਠੰਢਾ
ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲੀ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੯੬੪)

By merely listening about the Guru, I feel spiritual bliss. By reciting His name, my face started glowing. While on way to meet the Guru, I felt comfort and on seeing the Guru, I felt spiritual bliss.

ਧਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਦਰਸਨੁ ਕਰਣਾ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੫੬੨)

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਤ ਦੋਖ ਨਸੇ ॥
ਕਬਹੁ ਨ ਹੋਵਹੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਗੋਚਰ
ਜੀਅ ਕੈ ਸੰਗਿ ਬਸੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੮੨੬)

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਘੜੀ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਰੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਦਿਨਸੁ ਸੰਜੋਗੜਾ ਜਿਤੁ ਡਿਠਾ ਗੁਰ ਦਰਸਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੯੫੮)

ਮੀਰਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚ ॥
ਮੁਹਬਤੇ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸੈ
ਸਚੁ ਸਾਹ ਬੰਦੀ ਮੋਚ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਛੁ ਨਹੀ ਇਸ ਕਾ ਮੋਲੁ ॥
ਪਾਕ ਪਰਵਦਗਾਰ ਤੂ ਖੁਦਿ ਖਸਮੁ ਵਡਾ ਅਤੋਲੁ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੭੨੪)

Baba Nand Singh Ji used to say- those who do simran and meditation, get Amrit (nectar) at five body parts. In their eyes, on their tongue, in their heart, in their hands and feet. By listening to such discourses patiently, we pray for washing off our sins. On the other hand, Makhan Shah Ji was trying to find the true Guru. His prayer was answered when he had 'darshan' of Sri Guru Teg Bahadar Ji:

ਦਿਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨੇੜੇ ਹੈ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਸੇ ਵਿਹੜੇ ਹੈ।

Dhan Guru Teg Bahadar Sahib Ji was lost in meditation. Makhan Shah Lubana Ji had prayed to get the offering by demanding the same from His mouth. The rest of the family was still outside. Makhan Shah Ji thought that His 'darshan' was so satiating that Baba Makhan Shah Ji decided to offer five gold coins instead of the promised two. He thought Guru Nanak's spiritual flame would definitely say something. He bowed before the Guru and offered five gold coins. Guru Teg Bahadar Ji didn't say anything but thought that it was time to reveal His power to the world. He thought if He did not reveal, the Sikhs might lose faith in their Gurus. Makhan Shah Ji had come to Guru Ji after rejecting all 22 false Gurus. Guru Ji knew that he had promised five hundred gold coins, the Guru thought that He had to reveal then.

It is written in 'Twarikh Khalsa', that Guru Ji revealed because it was His spiritual duty not to test his patience to the stretch. On the other hand after offering five gold coins, when Guru Ji did not say anything, Makhan Shah Ji became sad. When he was about to turn, Guru Ji opened His eyes full of compassion and pangs of separation. Guru Ji said- "Makhan Shah, you promised 500 and now you are offering only five." Makhan Shah Ji heard the words that he was desperate to hear. He fell on the feet of Guru Ji. He could not face the glow of Guru's face. Guru Ji removed shawl from His shoulders and told- "Makhan

Shah! I saved your ship stuck in sand and still I have injury marks of nails on my shoulder. I don't need 500 gold coins, but I am just telling you the truth lest you should lose faith in Sikhism."

ਲੋੜੀਦੜਾ ਸਾਜਨੁ ਮੇਰਾ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਨੀਕੇ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਤਿਸਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਅੰਗ ੭੦੦)

We should be proud of our good fortune that our Guru is omnipresent. Guru Ji saved the ship and manpower in sea, while sitting/ meditating at Baba Bakala Sahib.

ਐਥੈ ਓਥੈ ਰਖਵਾਲਾ ॥
ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ॥
(ਅੰਗ ੬੨੮)

ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ ॥
(ਅੰਗ ੭੩੩)

ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਜਿਥੈ ਹਉ ਜਾਈ
ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੀਉ ॥
(ਅੰਗ ੪੩੮)

We are lucky to have Guru Teg Bahadar Sahib Ji as our Supreme Father. You might have visited Baba Bakala Sahib. Now imagine Guru Teg Bahadar Sahib Ji sitting in the underground room and Makhan Shah Ji holding the Guru's feet tightly. He requested Guru Ji that he was feeling like a dead man, If he had not found Guru Ji then, he would have died. Then Guru Teg Bahadar Sahib Ji had given him life again. Just as a dying man gets a fresh lease of life. Makhan Shah Ji said that he had been given a new life. By meeting the true Guru, he had felt spiritually contented. It is written in Sri Guru Partap Suraj Granth that it was just like all enemies turning friends. Such was the taste of spiritual contentment. Makhan Shah Ji kissed Guru's feet. At this Guru Teg Bahadar Sahib Ji said, "I have just restored your faith in Gurughar and Sikhism, It's not a matter of 500 gold coins, it is no issue. You wanted me to reveal your promise, so I did, but you are advised not to tell others about my identity."

ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ ਭਯੋ ਸੁ ਜੋਇ ॥੩੦॥
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

Now your purpose is fulfilled.

ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਤੌਂ ਤੁਝ ਕੋ ਕਜਾ ਹੋਇ।

Don't reveal my identity to others now.

ਉਰ ਉਪਨੋ ਕੱਲਜਾਨ ਬਿਚਾਰ।

Now you think of your own welfare etc.

ਗਮਨਹੁਂ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰ ॥੩੧॥

Now I allow you to go to your home district and take care of your life. But don't tell about me to anyone. Makhan Shah Ji requested not to put

such a ban on him.

'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਾਕ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ।
ਇਸ ਥਲ ਹੀ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਿ ਕੈ।

He said, "Sri Guru Harkrishan Sahib Ji had revealed that the Guru was at Baba Bakala, now the sangat is turning in great numbers to have darshan but only to find 22 false 'gurgaddis.' Sangat is in distress, so don't put such a ban." Guru Ji said, "He who reveals His true powers, will be made to ride a donkey, his face will be blackened." Makhan Shah Ji came back to his tent and informed his family that the Guru had been found but He had put a ban on him. Baba Makhan Shah Ji arranged a donkey, blackened his face himself and rode the donkey and rode the streets of Baba Bakala Sahib and announced:

ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ, ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ।

Then he started making announce -ments from a roof-top-

ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ, ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ।
'ਭੁਲੀਏ ਸੰਗਤਿ ! ਸੁਨਹੁ ਸੁ ਕਾਨ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਲੱਧਾ ਮਹਦ ਮਹਾਨ।

"All sangat Ji, please listen to me carefully, I have found the true Guru."

ਸੰਸੈ ਭਰਮ ਰਿਦੈ ਕੇ ਤਜਿ ਕੈ।

Thus he announced loudly

ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਭਜਿ ਕੈ'।।੫੪।।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

Some historians have written that he himself blackened his face to reveal the true powers of the Guru to the world. Such a great Sikh he was. When Guru Teg Bahadar Ji came to know about this, He called Makhan Shah Ji. Guru Ji said, "I told you not to reveal my identity, your purpose has been solved." Baba Makhan Shah Ji replied in a humble way, "The highest blessings in the Sikh religion is faith, if you don't reveal your true identity, the Sikh Sangat will land in crisis." Guru Gobind Singh Ji endorses this later:

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਚੜੇ ਸੁ ਉਤਰੇ ਪਾਰ
ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਿ ਸੇਵਦੇ ਗੁਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਹਾਰ।।

So, kindly bless the Sikh Sangat by revealing your true powers yourself." Thus he convinced the Guru by making repeated requests. Then Baba Gurditta Ji was called who made Guru Teg Bahadar Ji sit on 'Gurta-Gaddi' and completed auspicious ceremonies.

-ਬਾਬਾ ਅਹੈ ਬਕਾਲੇ ਮਾਂਹਿ-।
ਭਯੋ ਸਾਚ ਸੋ ਹੈ ਗੁਰੁ ਯਾਹਿ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

ਪਤਾ ਜਹਾਜ ਬਤਾਵਨਿ ਕੀਨ।

He only found and saved my ship, other 22 false Gurus could not do so.

ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਸਭਿ ਲਖਿ ਲੀਨਿ।।੫੯।।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

Guru Teg Bahadar Ji knows each and everything.

ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ, ਸਾਚਾ ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ।

Baba Makhan Shah Ji informed Mother Nanki Ji, Mother Gujjar Kaur Ji and Mama Kirpal Chand Ji (brother of mother Gujjar Kaur Ji) that he had made the Guru agree with him and Guru Ji had consented for the welfare of the Sikh Sangat. Then Makhan Shah Ji got a beautiful dress stitched for Guru Ji. Guru Teg Bahadar Ji wore that dress after taking bath and tied a turban on His head. Baba Gurditta Ji put vermillion on His forehead. All the sangat came to have darshan. They all felt spiritual contentment. Couplet:

ਦੋਹਰਾ: ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ,
ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਨਰਿ ਆਇਂ।
ਦੀਰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਦੈ ਹੈਂ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇ ॥੧॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

It was such a great moment:

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਪਾਇਆ
ਮਿਟਿਆ ਅੰਧੇਰਾ ਚੰਦੁ ਚੜਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੩੯੩)

I believe that if one imagines that Dhan Sri Guru Teg Bahadar Ji is sitting where there is 'Parkash' (light) of Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji is. If you imagine like this or think like this in your mind, many of your sins would be washed away. All of you please imagine that event of 'Gurtagaddi'- Guru Ji, wearing new clothes and having a turban on His head and giving 'darshan' to the Sikh Sangat.

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਪਾਇਆ
ਮਿਟਿਆ ਅੰਧੇਰਾ ਚੰਦੁ ਚੜਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੩੯੩)

Let's all bow our heads at the feet of Guru Ji at Baba Bakal Sahib. Guru Ji is blessing us all.

ਖੂਬੁ ਤੇਰੀ ਪਗਰੀ ਮੀਠੇ ਤੇਰੇ ਬੋਲ ॥
ਦੁਆਰਿਕਾ ਨਗਰੀ ਕਾਹੇ ਕੇ ਮਗੋਲ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੭੨੭)

Let's pray to Sri Guru Teg Bahadar Ji, His benevolent sight would wash all our sins.

ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਸਾਰਾ ॥
ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆ ਸੇਵਕਾ
ਜਿਨ੍ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥੩॥

(ਅੰਗ ੭੪੬)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ
ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਕੀ
ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਰਾਮ ॥

(ਅੰਗ ੫੪੨)

ਭਲਾ ਭਲਾ ਭਲਾ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ॥
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ॥

(ਅੰਗ ੨੭੯)

Imagine that scene of ceremonies of 'Gurtagaddi':

ਦੋਹਰਾ: ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ,
ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਨਰਿ ਆਇਂ।

ਦੀਰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਦੈ ਹੈਂ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇ ॥੧॥
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

As the sangat is having 'darshan' it is also offering gold, silver and many other valuables. Soon there was a heap of offerings.

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
(ਅੰਗ ੨੬੬)

Sangat was feeling spiritual bliss after having 'darshan'

ਭਲਾ ਭਲਾ ਭਲਾ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ॥
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ॥
(ਅੰਗ ੨੭੯)

ਚਰਨ ਕਮਲ ਜਾ ਕੇ ਅਨੂਪ ॥
ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਸੁੰਦਰ ਹਰਿ ਰੂਪ ॥
(ਅੰਗ ੨੯੩)

Let's have 'darshan' of our Guru Ji from this incident. When Baba Makhan Shah Lubana Ji announced, "Guru Ladho Re, Guru Ladho Re", it had miraculous effect- Sangat came in large numbers:

ਦੋਹਰਾ: ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ,
ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਨਰਿ ਆਇਂ ।
ਦੀਰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਸਤਿਗੁਰੂ,
ਦੈ ਹੈਂ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇ ॥੧॥
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਾਸਿ ੧੧)

All came running to have 'darshan' of Guru Ji. The 'Sangat' thanked him for having found the true Guru. They offered many types of things- gold, silver coins, fruits, eatables etc. All the false 22 gurus ran away. Dheermal and Shia Masand were very jealous of Guru Ji. Shia told Dheermal that his popularity would soon wash away because Guru Teg Bahadar Sahib Ji had gain much fame. He provoked Dheermal to take some step in this regard. He asked him to attack Guru Ji in order to make Him run away from that place or to get Him killed if needed. This is history. Shia Masand brought 50 henchmen. One of them fired at Guru Teg Bahadar Ji. The bullet passed touching His forehead. They looted all the offerings. But Guru Teg Bahadar Ji blessed Dheermal instead. At that time Makhan Shah Lubana's tent was a bit far away. Three things happened. Disrespect to Guru Ji, attempt to murder and looting of treasury of Gurughar. Baba Makahn Shah Lubana Ji called 500 strongmen and brought everything back from Dheermal including pious 'Sarup' (hand written manuscripts) of Dhan Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji. Dheermal was punished by him. But Sri Guru Teg Bahadar Ji neither had any enmity nor any ill will against Dheermal in His heart. He asked Makhan Shah Ji, "What have you done? Dheermal took

away everything in ager and you have brought everything back in anger, then what is the difference between them and us?" Baba Makhan Shah Ji said, "Maharaj, if the criminal is not punished, he becomes a daredevil and more dangerous for the society, so the punishment given to Dheermal and my action of bringing back the looted wealth is justified." At this Guru Teg Bahadar Ji said, "Even then I want you to beg pardon."

ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਣਾ ਹੋਵੈ
ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤ ਧਾਰੀ ॥
ਖਿਮਾ ਸੀਗਾਰੁ ਕਾਮਣਿ ਤਨਿ ਪਹਿਰੈ
ਰਾਵੈ ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੩੫੯)

God likes those, who are always ready to beg pardon. Anyone who has this quality:

ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆਨੁ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਹਾ ਝੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ ॥
ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ
ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ ॥੧੫੫॥

(ਅੰਗ ੧੩੭੨)

It was very difficult to beg pardon and return all those things again to Dheermal. Guru Ji ordered to return all the things. You can't find such Gurus in the world. Baba Makhan Shah Ji obeyed Guru Ji and returned everything to Dheermal. Guru Ji said, "wealth, treasures etc. lead to quarrels and wars." Dheermal also felt ashamed at this act. Truth dawned upon him that Sri Guru Teg Bahadar Ji was the true Guru. After this Dhan Sri Guru Teg Bahadar Ji blessed Baba Makhan Shah Lubana Ji. So who was Baba Makhan Shah Ji:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ ।

(ਵਾਰ ੧੯, ਪਉੜੀ ੧੨)

–continued from page 42

season had set in. On the way, Guru Teg Bahadar Ji saw a poor, naked child. He immediately removed His precious dress and donated the same to the poor child. Thus He covered his naked body to protect him. After many years, when Aurangzeb was trying to suppress Hinduism and compelling the Hindus to adopt Islam, at that time on the request of the Kashmiri Pandits, Guru Teg Bahadar Ji covered the universe in order to save it from the astrocities of Aurangzeb. Thus He saved them all for good. 350th Martyrdom Anniversary of such a great soul will be solemnized in November 2025. Let's all pay our tributes to the great Guru.

***

ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਟਰੱਸਟ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਮਦਰ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਸੈਂਟਰ ਨਾਮ ਹੇਠ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਬੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ (ਜੋਤੀ ਦਾਰਾ ਭੈਣ ਜੀ), ਬੀਬੀ ਮਲਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ, ਰੂਬੀ ਕੌਰ ਸਾਹਨੀ, ਹਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਲਾਲਾ ਵੀਰ ਜੀ), ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਬਿੱਟੂ ਵੀਰ ਜੀ), ਭਾਈ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਉਸਤਾਦ ਜੀ) ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

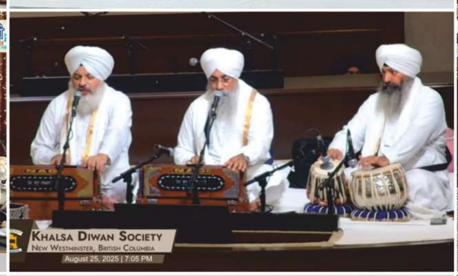

ਭਾਈ ਹਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਦਰ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਰਤਨ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

42ਵਾਂ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਬੰਦੀ ਛੋੜ੍ਹ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਟਰੱਸਟ (ਚੈਰੀਟੇਬਲ) ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਛੋੜ੍ਹ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ **42ਵਾਂ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ** ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੁ: ਸਤਿਸੰਗ ਸਭਾ ਵਿਖੇ 27 ਸਤੰਬਰ ਚੁਪਿਹਰਾ ਜਪ ਤਪ ਸਮਾਗਮ ਉਪਰੰਤ 1-2 ਅਕਤੂਬਰ, 2025 ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਹਿਬਾਨ, ਨਾਨਕਸਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਲੋੜਵੰਦ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ (ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

1. ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁ: ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਕੌਲਸਰ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਸਮੂੰਹ ਜੱਥਾ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 2-5. ਬੀਬੀ ਮਾਨੂੰਪ੍ਰਿਆ ਕੌਰ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਟਲ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਹਾਜਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹੋਏ, 6. ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, 7. ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ, 8-10. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਧਵਾ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ।